

PODEJŚCIE DO REGULACJI STOSOWANIA SYSTEMÓW SZTUCZNEJ INTELIGENCJI – ANALIZA PORÓWNAWCZA WYBRANYCH KRAJOWYCH SYSTEMÓW PRAWNYCH

Aleksandra Szulc

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Streszczenie

Tematyką rozdziału jest projektowanie regulacji dla sztucznej inteligencji (AI). Za cel postawiono przedstawienie wniosków z analizy porównawczej ram prawnych dla AI, w tym dyferencji między reżimami prawnymi, w ramach różnych podejść, przyjętych przez wybrane państwa, oraz udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy możliwe jest wskazanie optymalnego rozwiązania prawnego. Badanie obejmuje aktywność legislacyjną przy zastosowaniu różnych narzędzi regulacyjnych w wybranych państwach, których selekcja została podporządkowana ukazaniu różnych perspektyw w regulowaniu AI. W opracowaniu została przedstawiona perspektywa nauk prawnych przy zastosowaniu studiów teoretycznych, metod dogmatyczno-prawnej i prawno-porównawczej. W dyskursie zostały wykorzystane pozycje literatury naukowej, dokumenty strategiczne, uchwalone akty normatywne, zbiory rekomendacji i wytycznych, a także raporty i opracowania przedstawicieli biznesu.

Słowa kluczowe: sztuczna inteligencja, otoczenie prawno-regulacyjne, analiza porównawcza, godna zaufania AI, soft law, efekt brukselski

Wprowadzenie

Wzrost zainteresowania podmiotów publicznych innowacjami na rynku i popularności rozwiązań technologicznych, wprowadzanych w sferze prywatnej, wzmocnił pilną potrzebę wprowadzenia przez regulatora zmian ich otoczenia prawnego. Nadążanie za transformacją cyfrową i ciągłym postępem technologicznym to niezbędny element nowoczesnego procesu stanowienia prawa. Pojawia się potrzeba ponownego spojrzenia na rolę państwa jako regulatora we współczesnym świecie oraz rewizja tradycyjnych paradygmatów i podejść w tworzeniu ram prawnych. Regulacje *ex post* w dobie wzmoczonego rozwoju nowych technologii szybciej ulegają przedawnieniu, pozostawiając często martwe przepisy nieznajdujące zastosowania, dodatkowo bezrefleksyjne namnażanie aktów prawnych stanowi wyłącznie barierę dla dynamicznego rynku innowacji. Interwencjonizm legislatora powinien zostać ograniczony do sytuacji, w których obowiązujące prawo i samoregulacja rzeczzonego obszaru okazują się niewystarczające dla zapewnienia prawidłowego funkcjonowania rynku [Flisak, 2019, s. 197]. Zmienność i wielowymiarowość nowych technologii, a przy tym częstokroć brak wiedzy specjalistycznej regulatorów sprawiają, że praca kreowania przepisów prawnych jest procesem ciągłym, wymagającym dostosowania narzędzi regulacyjnych, które skuteczniej i na dłuższy czas zagwarantują pewność prawa.

Tworząc regulacje, legislator zasadniczo dąży do przyjęcia rozwiązań wykorzystujących potencjał nowych technologii przy zagwarantowaniu ochrony nadrzędnych interesów, fundamentalnych praw, wartości i zasad demokratycznych. Inną barierę stanowią przenikanie się i interferencja dziedzin w ramach obszaru nowych technologii, co częstokroć rodzi potrzebę odmiennego uwarunkowania ich otoczenia prawnego [Chałubińska-Jentkiewicz, 2019, s. 54]. Ta interdyscyplinarność wiąże się z szerokim spektrum przedmiotu tej względnie nowej gałęzi prawa, w skład którego wchodzi ochrona danych osobowych, prawo własności intelektualnej, ochrona konkurencji i konsumentów oraz inne obszary zależne od platformy zastosowania innowacji.

11.1. Tworzenie otoczenia prawnego dla AI

Sztuczną inteligencję, zgodnie z definicją OECD, należy rozumieć jako „system oparty na maszynie, który może, dla danego zestawu celów zdefiniowanych przez człowieka, tworzyć prognozy, zalecenia lub podejmować decyzje wpływające na środowiska rzeczywiste lub wirtualne. Systemy AI są zaprojektowane do działania na różnych poziomach autonomii” [OECD, 2022]. Trudności z kreowaniem ram prawnych dla AI

wiążą się z ustalaniem zakresu regulacji, techniką legislacyjną, narzędziem regulacyjnym, a także podmiotem regulującym. Istotną przeszkodą jest częstokroć niska elastyczność prawa, objawiająca się szczególnie jako brak odporności na ich „zestarczenie się” w obliczu przyszłych zmian w innowacjach i szybki postęp technologiczny [Ard, Crootoft, 2024, s. 34]. Narzędzia z obszaru twardego prawa mogą nie wytrzymać próby czasu, podczas gdy miękkie kodeksy zasadniczo automatycznie dostosują się do rynku. Coraz większą popularnością cieszą się piaskownice regulacyjne, w ramach eksperymentalnego podejścia do prawa, przeznaczone do testowania nowych rozwiązań technologicznych w bezpiecznych warunkach i przy derogacji części przepisów prawa. Wielowymiarowość, zmienność, ciągły rozwój i samouczenie się maszyny wymagają od prawodawcy elastycznego podejścia przy jednoczesnym ustanowieniu chociażby minimalnych fundamentów prawno-regulacyjnych [Dziedzic, 2022, s. 350]. Pojawienie się tej przełomowej innowacji i jej etapowa absorpcja przez rynek narzuciła na ustawodawcę podjęcie działań w celu zagwarantowania ochrony praw jego uczestników i zniwelowania ryzyka materializacji negatywnych skutków. Trwałość ustanowionego porządku prawnego ugruntowanego na wartościach powinna zostać zachowana, a wszelkie konflikty związane z wyzwaniem technologicznymi zażegnane przez państwo [Weber, 2021, s. 55] Tym samym prawodawca jako gwarant stabilności powinien podjąć adekwatne działania na podłożu prawno-regulacyjnym.

W ostatnich latach krajowi i ponadnarodowi prawodawcy uznali, że rynek sztucznej inteligencji osiągnął dojrzałość na tyle, że zamknięcie obszarów wykorzystania AI w ramy prawne stało się kwestią wymagającą aktywności regulacyjnej. Zasadniczo regulator dokonuje wyboru pomiędzy trzema różnymi ścieżkami. Pierwsze podejście polega na wykorzystaniu rozumowania *per analogiam* i wykładni rozszerzającej do objęcia tych nowości obowiązującymi, neutralnymi pod względem technologicznym, ramami prawnymi [Ard, Crootoft, 2024, s. 29]. Kolejne rozwiązanie koncentruje się wokół tworzenia nowego reżimu, często o charakterze *ex ante* dla innowacji, których jeszcze nie zaaplikowano na rynku. Ostatnia ścieżka jest domeną nadzoru. Instytucje ograniczają swoje działania w zakresie otoczenia prawno-regulacyjnego do kwestii udzielania zezwoleń, licencji i rejestracji, wprowadzonych do obrotu nowoczesnych rozwiązań, i ich dostawców. Przyjmując inną perspektywę, część systemów prawnych podążyło drogą twardego prawa, projektując i wdrażając akt normatywny o randze ustawowej, czy jako akt wykonawczy (administracyjny) regulujący narzędzia wykorzystujące AI. Odmienne podejście polega na zastosowaniu mechanizmów *soft law*, takich jak kodeksy postępowania, wytyczne i rekomendacje, często przy wsparciu działań rządowych w postaci polityk, strategii i ogólnych ram [Chan, Papyshev, Yarime, 2022, s. 2].

11.2. Sztuczna inteligencja w obszarze zainteresowania prawodawców

Wiele systemów prawnych podjęło działania, które można określić jako „wczesny etap” tworzenia ram prawnych dla AI. Zasadniczo rozpoczyna się od poświęcenia przez prawodawcę szczególnej uwagi rozwiązaniom prawnym w obszarze przetwarzania danych, których jakość i bezpieczeństwo stanowią fundament dla realizacji godnej zaufania AI [Harasimiuk, Braun, 2021, s. 74]. Dane są najistotniejszym elementem AI i na nich opiera się cały proces algorytmicznego przetwarzania, niezależnie od stopnia zaawansowania systemu [Nowakowski, 2023, s. 46]. Nie zaskakuje więc fakt, iż w pierwszej kolejności musiały zostać postawione solidne fundamenty pod *data governance*. Uchwalone w UE rozporządzenie o ochronie danych osobowych (RODO) stało się inspiracją dla aktualizacji i unowocześnienia tych ram w różnych krajowych systemach prawnych. Wpływ wskazanej regulacji stanowi przykład występowania tzw. efektu brukselskiego (*Brussels effect*). Zjawisko to polega na transponowaniu reżimów prawnych UE do pozaunijnych systemów prawnych poprzez mechanizm rynkowy i zaadaptowanie ich jako standardów [Li i in., 2023, s. 23]. W kontekście przedmiotowej problematyki szczególną uwagę poświęcono kwestii oparcia decyzji wyłącznie na zautomatyzowanym przetwarzaniu danych i profilowaniu, co zostało uregulowane w art. 22 RODO.

Impulsem dla intensyfikacji działań w ramach tworzenia otoczenia prawno-regulacyjnego dla AI na skalę międzynarodową było opracowanie przez grupę ekspertów, a następnie przyjęcie 22 maja 2019 r. przez Radę OECD zbioru rekomendacji w zakresie etycznej i godnej zaufania AI. Mimo niewiążącego charakteru dokument przez kolejne lata pełnił i pełni nadal rolę powszechnie akceptowalnego wzorca dla standardów rozwoju sztucznej inteligencji [Lim, 2022, s. 93]. Wytyczne zawierają rekomendacje dotyczące opracowywania krajowej polityki i opierają się na zasadach: zrównoważonego rozwoju, uczciwości, skoncentrowania na człowieku, przejrzystości, wyjaśnialności, solidności, ochrony i bezpieczeństwa czy rozliczalności [OECD, 2022]. Ten przełomowy dokument nieznacznie wyprzedziła grupa ekspertów powołana przez Komisję Europejską w czerwcu 2018 r. Zespół opracował i przedstawił na szczęblu UE wytyczne w zakresie etyki, dotyczące godnej zaufania sztucznej inteligencji, czyli zgodnej z prawem, etycznej i solidnej. Na pierwszy plan wysunięto zasady poszanowania autonomii człowieka, prewencji negatywnych skutków, sprawiedliwości i wyjaśnialności [Grupa Ekspertów Wysokiego Szczębla do spraw Sztucznej Inteligencji, 2019].

Rozbudowane zalecenia dla swoich członków, dotyczące etycznego obszaru stosowania narzędzi AI, uchwaliło UNESCO podczas 41. sesji Konferencji Generalnej w listopadzie 2021 r. Poza wskazaniem wartości i zasad wyznaczających ramy prawne dla AI w rekomendacjach można odnaleźć odwołania do obszarów, takich jak edukacja,

nauka, kultura, komunikacja oraz do problematyki równości płci, ochrony środowiska i ekosystemów [UNESCO, 2021].

Omawiane dokumenty charakteryzują się dość szczątkową dyskusją na temat przyszłych ram prawnych, skupiając się w swoim przekazie na podkreśleniu wagi aspektu etycznego [Mantelero, 2022, s. 47]. Etyczność, przejrzystość oraz zgodność z prawem i wartościami powinny być, zgodnie z tymi wytycznymi, wpisane w każdy etap cyklu życia systemów sztucznej inteligencji. Zbiory wytycznych skoncentrowane na człowieku, godnej zaufania i odpowiedzialnej AI niejednokrotnie inkorporowano do krajowych porządków prawnych. Wielokrotnie odwołują się do nich rządowe strategie wyznaczające podejścia i kierunki w zakresie budowania otoczenia prawno-regulacyjnego dla AI, w tym przygotowania podatnego i bezpiecznego gruntu dla zastosowań tej technologii na rynku i w różnych obszarach aktywności państwa.

11.3. Podejście holistyczne oparte na analizie ryzyka

W podejściu holistycznym wysiłki regulacyjne są skoncentrowane na opracowaniu ram prawnych, stanowiących kompleksowe ujęcie problemu miejsca sztucznej inteligencji w systemie prawa. Niejednokrotnie aktywność ustawodawcy obejmuje nowelizację obowiązujących regulacji, szczególnie w zakresie cyfryzacji, cyberbezpieczeństwa i ochrony danych, tym samym rozpraszając przepisy dotyczące AI w różnych aktach normatywnych. Często legislator wybiera pewien obszar, sektor, kluczowy obszar bądź narzędzie AI wymagające jego interwencji. Do względnej rzadkości należy całościowe ujęcie zastosowania AI w ramach jednego międzysektorowego aktu prawnego, obejmującego wszystkie możliwe obszary zastosowania tych systemów.

Zasadniczo wykształciły się dwa odrębne podejścia w opracowaniu regulacji sztucznej inteligencji, przy czym można dodatkowo wyróżnić stanowisko mieszane. Pierwsze sprowadza się do ujęcia przepisów prawnych dotyczących AI w oparciu na analizie ryzyka. Punktem centralnym regulacji jest człowiek i wpływ, jaki sztuczna inteligencja może na niego wywierać. Najważniejszymi reprezentantami tego nurtu jest Unia Europejska i Kanada, w których wysiłki legislacyjne skupiono na opracowaniu międzysektorowego i kompletnego aktu prawnego o randze ustawowej. Drugie podejście ma na celu położenie fundamentów prawnych sprzyjających innowacjom i rozwojowi rynku. Przykładami systemów prawnych najbardziej odpowiadających tym założeniom dysponują Stany Zjednoczone i Chiny.

Unia Europejska, podejmując się wyzwania zaprojektowania regulacji harmonizującej zasady wykorzystywania systemów AI, postawiła sobie za cel realizację idei

godnej zaufania sztucznej inteligencji, zgodnie z którą na pierwszym miejscu stawia się człowieka i ochronę jego praw na czele z godnością ludzką (podejście antropocentryczne) [Flisak, 2024]. To główne założenie przyjęto jako bazę w unijnej strategii w zakresie sztucznej inteligencji, a następnie w komunikacie Komisji Europejskiej z 8 kwietnia 2019 r. i białej księdze „Europejskie podejście do doskonałości i zaufania”. W unijnym podejściu posłużono się koncepcją *ethics by design*, zgodnie z którą aspekt etyczny uwzględniany jest już na etapie projektowania reżimu prawnego [Harasimiuk, Braun, 2021, s. 54]. Rezultatem kilkuletnich prac był projekt rozporządzenia, który miał na celu pogodzić dążenia do budowania konkurencyjnego jednolitego rynku i realizacji koncepcji godnej zaufania AI przy jednoczesnym osiągnięciu równowagi pomiędzy innowacyjnością a ochroną uczestników obrotu gospodarczego [Keller, Pereira, Pires, 2024, s. 428].

Akt w sprawie sztucznej inteligencji stanowi zbiór międzysektorowych przepisów, harmonizujących zasady wykorzystywania systemów AI, zgodnie z podejściem opartym na analizie ryzyka. Systemy o niedozwolonym poziomie ryzyka, np. służące scoringu społecznemu czy manipulacji podprogowych (Motyw 29 i 31), zebrano w katalog zakazanych praktyk i zastosowań, zaś w przypadku tych o niskim stopniu ryzyka za wystarczające uznano spełnienie wymogu przejrzystości (Motyw 26). Systemy AI wysokiego ryzyka, klasyfikowane na podstawie ich potencjalnej szkodliwości dla praw podstawowych (Motyw 48), mogą zostać dopuszczone na rynek i oddane do użytku po spełnieniu przez dostawców szeregu obowiązków, od oceny *ex ante* zgodności z przepisami unijnymi, po zarządzanie ryzykiem w całym cyklu jego życia.

Organy unijne w tworzeniu reżimu prawnego AI posłużyły się rozporządzeniem, czyli aktem normatywnym, zakładającym bezpośrednie stosowanie w państwach członkowskich. Sama regulacja przewiduje bieżące monitorowanie i powierzenie krajowym organom nadzorczym sprawowania kontroli nad wdrażaniem zunifikowanych przepisów zgodnie z ustalonym harmonogramem, a także uznaniową implementację miękkich zasad, w postaci kodeksów postępowania czy samoregulacji rynkowych.

Analogiczne podejście oparte na analizie ryzyka odzwierciedla propozycja Artificial Intelligence and Data Act, stanowiąca trzecią część projektu C-27, procedowaną w kanadyjskim parlamencie. Celem regulacji jest harmonizacja wymogów dla projektowania, rozwoju i użytkowania systemów AI oraz wprowadzenie katalogu praktyk zakazanych ze względu na ich potencjalne negatywne i zarazem istotne skutki dla osób fizycznych i ich interesów [AIDA, 2023, art. 4]. W przeciwieństwie do wcześniejszych inicjatyw na poziomie federalnym, skupionych wokół rozwoju badań, innowacji i samego rynku AI, punkt koncentracji projektu regulacji został położony

na mitygacji ryzyka i minimalizacji potencjalnych szkód, związanych z zastosowaniem tych systemów [CLC, 2023, s. 2]. W AIDA odpowiednikiem systemu wysokiego ryzyka z unijnego rozporządzenia jest „high-impact AI system”, czyli system o znaczącym wpływie. Samej definicji tych systemów nie odnajdziemy w projekcie, a jedynie odwołanie do przyszłych rozporządzeń, których uchwalenie powierzono gubernatorowi w radzie (Governor in Council, GIC) [AIDA, 2023, art. 36]. Zasadniczo delegowanie zadań w zakresie uregulowania czy doprecyzowania dotyczy dość szerokiej grupy terminów i obowiązków wskazanych w AIDA. Sam zakres obowiązywania zasad wykorzystywania narzędzi AI obejmuje wyłącznie sektor prywatny. Na poziomie federalnym zastosowaniu podlega dyrektywa w sprawie zautomatyzowanego podejmowania decyzji (*Directive on Automated Decision-Making*) z 2019 r. oraz szereg narzędzi i instrumentów opublikowanych przez instytucje federalne [Attard-Frost i in., 2024, s. 7]. Opracowanie kompleksowej i międzysektorowej regulacji dla sztucznej inteligencji wiąże się z szeregiem wyzwań na poziomie prawnym. Jako pierwszą barierę należy wymienić podział kompetencji. Prawo w obszarze konkurencji powierzono organom federalnym, ochrony konsumentów – instytucjom prowincjonalnym, zaś dziedzina ochrony danych, prywatności i praw człowieka wymaga współpracy obu sektorów administracji publicznej [Martin-Bariteau, Scassa, 2021, s. 9]. Wypracowanie kompromisu utrudnia także konieczność ingerencji w domenę dotychczas przynależną do różnych agencji i departamentów wykorzystujących narzędzia typu *soft law* [Martin-Bariteau, Scassa, 2021, s. 9].

Analizując historię aktywności legislacyjnej w obszarze AI w Brazylii, nie w sposób nie zauważyć licznych projektów aktów normatywnych, ich modyfikacji i konsolidacji w kolejne propozycje ram prawnych. Pierwszym projektem, który spotkał się z największym zainteresowaniem interesariuszy i jednocześnie krytyką, był projekt 21/2020, oparty na zasadach godnej zaufania AI i zakładający wymóg przejrzystości w stosowaniu i projektowaniu rozwiązań AI [Belli, Curzi, Gaspar, 2023, s. 9]. Minimalistyczna i dość ogólnikowa propozycja odzwierciedlała interesy korporacji i miała stanowić podatny grunt dla rozwoju zdigitalizowanego rynku przy znikomym odniesieniu się do ochrony praw podstawowych [Keller, Magalhães, 2023, s. 189–190]. Przedmiotem aktualnych dyskusji w brazylijskim parlamencie jest projekt 2338/2023, który czerpie garściami z unijnego wzorca. W projekcie przyjęto podejście oparte na analizie ryzyka, uzależniając wymagane standardy i zakres obowiązków od stopnia ryzyka związanego z danym systemem AI oraz koncentrując się na ochronie praw i interesów osób dotkniętych efektami działania sztucznej inteligencji [Frazão, 2024, s. 56].

11.4. Podejście rynkowe w ustawodawstwie w obszarze AI

Reprezentantem drugiego podejścia w obszarze twardego prawa, ukierunkowanego na budowanie konkurencyjnego rynku AI, są Chiny. Liczący się gracze na chińskim rynku technologii to duże przedsiębiorstwa, których zadaniem jest rozwój poszczególnych obszarów AI przy wsparciu rządowym [Roberts, Cowsls, Morley, Taddeo, Wang, Floridi, 2021, s. 61]. Państwo przy użyciu narzędzi regulacyjnych i administracyjnych przygotowuje podatny grunt pod ekspansję tych firm przy jednoczesnym kontrolowaniu działań monopolistycznych i utrzymywaniu porządku społecznego [Filipova, 2024, s. 55]. Nadrzędnym celem rządu jest objęcie pozycji lidera w budowaniu innowacyjnego rynku dla AI. Przedmiot zainteresowania Chin stanowi problematyka wpływu nowych technologii na społeczeństwo jako całość, zaś troska o indywidualne interesy i ochronę jednostek, która jest silnie widoczna w unijnym modelu, ma tu niewielkie znaczenie [Rolf, 2023, s. 5]. Chiny jako pierwsze wdrożyły ramy prawne dla wybranych obszarów zastosowania systemów AI. W marcu 2022 r. weszły w życie przepisy administracyjne, wprowadzające obowiązki dla platform internetowych świadczących usługi w zakresie generowania rekomendacji w oparciu na algorytmach [China Law Translate, 2022b]. W tym samym roku opublikowano akt normatywny dotyczący przedmiotu głębszej syntezy, w którym uregulowano zakres odpowiedzialności dostawców i obsługi technicznej za bezpieczeństwo danych, ochronę danych osobowych, przejrzystość i zarządzanie systemami AI wykorzystywanymi w świadczeniu usług oraz mechanizmy zwalczania fałszywych treści (tzw. *deep fake*) [China Law Translate, 2022a].

Popularna koncepcja godnej zaufania i odpowiedzialnej AI znalazła swoich zwolenników także w Chinach, na co wskazuje wyrażenie przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych Chin potrzeby priorytetyzacji etycznego obszaru sztucznej inteligencji w dokumencie „Position Paper of the People’s Republic of China on Strengthening Ethical Governance of Artificial Intelligence (AI)”, opublikowanym 17 listopada 2022 r. Zasady etycznej AI zostały szeroko rozpowszechnione w ramach samoregulacji w różnych sektorach, czego przykładem jest zbiór wytycznych dla obszaru badań i rozwoju instytutu badawczego „Beijing AI Principles”.

Koncentrację na rozwoju rynku AI i budowaniu konkurencyjnej gospodarki można dostrzec w projektach legislacyjnych w Tajwanie i Korei Południowej. W trzech propozycjach Basic Law on Artificial Intelligence, datowanych na lata 2019–2022, wykorzystano wzorce amerykańskie, japońskie i UE w próbach uregulowania aspektów projektowania, wdrażania i stosowania systemów AI w Tajwanie [Hsu, 2024, s. 151–152]. Ostatni projekt regulacji został oparty na założeniu partnerstwa publiczno-prywatne-

go, zgodnie z którym podmioty gospodarcze wdrożą normatywne zasady rozwoju AI, a zadania rządowe zostaną skoncentrowane na promocji dalszych postępów w obszarze tej technologii [Hsiung, Sung, 2024]. Podobne stanowisko zajął rząd Korei Południowej, który jeszcze niedawno wiernie podążał ścieżką obraną przez państwa Azji Wschodniej, opartą na miękkich regulacjach w ramach etycznej i godnej zaufania AI [Singh, 2023, s. 119]. Z propozycji ram prawnych dla AI największy rozgłos zyskał projekt „Act on Promotion of AI Industry and Framework for Establishing Trustworthy AI” [Ko, 2024]. Pomimo podobieństw do unijnego rozporządzenia w obszarze różnicowania obowiązków dostawców w zależności od stopnia ryzyka czy wyróżnienia systemów AI wysokiego ryzyka, koreańska propozycja ma na celu przede wszystkim wzmocnienie konkurencyjności rynku i przygotowanie chłonnego gruntu pod innowacje [Ko, 2024]. W polityce regulacyjnej tych państw widoczne są zmagania pomiędzy europejskim a amerykańskim wpływem, co wiąże się z zainteresowaniem azjatyckich gospodarek udziałem w obu tych rynkach [An, 2024, s. 1].

11.5. Podejście do regulowania AI oparte na zasadach i narzędziach regulacyjnych typu *soft law*

Państwa, które podążyły rzeczoną ścieżką, mają w świadomości kompleksowość i zależność wpływu i potencjalnych skutków zastosowania narzędzi AI od danego sektora, którego specyfika i unikatowe potrzeby wymagają dostosowanego podejścia regulatora [Walter, 2024, s. 2]. Prawodawcy, nadzorczy i administracja rządowa koncentrują swoje działania na miękkim zarządzaniu i kontroli podmiotów gospodarczych, które wykorzystują lub planują wdrożyć systemy AI. Elementem charakteryzującym to podejście jest opracowanie zbioru wytycznych i zasad, wzorowane na wspomnianych wcześniej ponadnarodowych dokumentach w obszarze etycznej AI.

Rozważania warto rozpocząć od analizy brytyjskiego podejścia do regulowania sztucznej inteligencji. Zasadniczo jego celem jest tworzenie reżimu prawnego sprzyjającego innowacjom, spełniającego warunek proporcjonalności, wykazującego elastyczność w ciągłym dostosowywaniu się do zmian technologicznych i opartego na zasadach odpowiedzialnej AI [Department for Science, Innovation and Technology, 2023, s. 6]. Organy regulacyjne w zakresie swoich kompetencji konstruują ramy prawne, wykorzystując głównie narzędzia regulacyjne typu *soft law* dla rozwiązań AI, znajdujących zastosowanie w regulowanych domenach [Roberts, Babuta, Morley, Thomas, Taddeo, Floridi, 2023, s. 3]. Przykładem są wytyczne Biura Komisarza ds. Informacji [ICO, 2024] w obszarze wdrażania sztucznej inteligencji przy zachowaniu zgodności z systemem

ochrony danych osobowych („Guidance on AI and Data Protection”) i w przedmiocie wyjaśniania decyzji, wydanych przy użyciu systemów AI („Explaining Decisions Made with AI”) [ICO, 2024]. Zgodnie z omawianym sektorowym podejściem rząd brytyjski może w ramach swoich uprawnień wydawać niewiążące zalecenia skierowane do regulatorów, zawierające pożądane kierunki rozwoju otoczenia prawnego dla nowych technologii. Przykładem są wstępne wytyczne Department for Science, Innovation and Technology, opublikowane w lutym 2024 r.

Szereg podobieństw do brytyjskiego podejścia można odnaleźć w japońskim stanowisku wobec tworzenia ram prawnych dla systemów AI. Stanowisko Kraju Kwitnącej Wiśni sprowadza się do publikacji niewiążących wytycznych dopasowanych do specyfiki danego sektora, dodatkowo pozostawiając szerokie pole dla samoregulacji [Walter, 2024, s. 9]. Pierwszym kluczowym dokumentem jest „Social Principles of Human-Centric AI”, zawierający zbiór zasad: skoncentrowania na człowieku, edukacji, ochrony prywatności, zapewnienia bezpieczeństwa, uczciwej konkurencji, sprawiedliwości, rozliczalności i przejrzystości oraz innowacji, które mają wytyczać rozwój AI. Odbiorcą wytycznych jest całe społeczeństwo, w tym deweloperzy i operatorzy na rynku AI [Expert Group on How AI Principles Should be Implemented, 2022, s. 3]. Drugi zbiór, „AI Governance Guidelines”, zawiera cele działań wspierające prawidłowe wdrożenie zasad związanych z systemami sztucznej inteligencji z elementami kazuistyki, ułatwiającymi zidentyfikowanie luk i podjęcie czynności dostosowawczych [Expert Group on How AI Principles Should be Implemented, 2022, s. 3]. Japońskie podejście opiera się na elastyczności i ciągłej aktualizacji otoczenia prawno-regulacyjnego. Publikowane wytyczne nie wprowadzają żadnych zakazów dotyczących praktyk czy rozwiązań technologicznych, a wdrożenie odpowiednich narzędzi mitygujących ryzyko (podejście oparte na analizie ryzyka) i określenie zakresu obowiązków pozostawia się w gestii podmiotów gospodarczych w ramach tzw. *agile governance* [Habuka, 2023, s. 3].

Innym przykładem państwa, które postawiło na miękkie, wspierające rynek i jego uczestników narzędzia regulacyjne, jest Singapur. Personal Data Protection Commission (PDPC) opublikowała w styczniu 2019 r. modelowe ramy („Model AI Governance Framework”) stanowiące międzysektorowy zbiór zasad w zakresie projektowania, wdrażania i użytkowania ogólnie pojmowanej AI w obszarach zarządzania wewnętrznego, zarządzania operacyjnego, zarządzania relacjami z klientami i procesów decyzyjnych. Innym przykładem instrumentu *soft law* są wytyczne odnoszące się do przetwarzania danych osobowych przez systemy AI, generujące rekomendacje, predykcje i decyzje, które zostały opublikowane 1 marca 2024 r. przez PDPC. Za szczególnie wyróżniający się na tle innych zaleceń należy uznać zbiór zasad FEAT (Fairness, Ethics, Accountability and Transparency), czyli sprawiedliwości, etyki, rozliczalności i przejrzystości, wyda-

ny przez Monetary Authority of Singapore (MAS) dla narzędzi AI i analityki danych w sektorze finansowym. Wskazane rekomendacje służą praktycznemu zaaplikowaniu przez przedsiębiorstwa ram dla odpowiedzialnego wdrażania sztucznej inteligencji, realizacji zasady pewności prawa i zagwarantowaniu sprzyjającego gruntu pod innowacje [IMDA, PDPC, 2020, s. 4].

11.6. Podejście oparte na partnerstwie publiczno-prywatnym w Stanach Zjednoczonych

Po omówieniu w poprzednim podrozdziale wzoru europejskiego, chińskiego i modelu *soft law* dla kreowania ram prawnych, za przedmiot analizy przyjęto podejście, które łączy i czerpie z tych kierunków. Reprezentantem o dość rozbudowanej strukturze źródeł prawa i narzędzi regulacyjnych są Stany Zjednoczone. Amerykańskie otoczenie prawno-regulacyjne dla AI stanowi pluralistyczne i wielowymiarowe środowisko, złożone z ustawodawstwa rządu federalnego, prawa stanowego, dekretych prezydenckich, ogólnokrajowych wytycznych, zbiorów standardów, kodeksów postępowania i innych ram prawnych. Bazą podejścia Stanów Zjednoczonych do regulowania AI jest współregulacja publiczno-prywatna i zorientowanie na dany sektor. Odbiorcą aktów prawnych na poziomie federalnym są zasadniczo regulatorzy danych sektorów. Rolą tych regulacji jest wyznaczenie kierunków aktywności agencji i organów rządowych w obszarze rozwoju sztucznej inteligencji. Jako przykłady warto wskazać National Artificial Intelligence Initiative Act (NAIIA) of 2020 oraz The AI in Government Act of 2020. Później za punkt koncentracji przyjęto także same systemy AI i zasady ich wdrażania, czego dowodem jest Algorithmic Accountability Act of 2022, dotyczący wymogu przeprowadzenia analizy wpływu zautomatyzowanych procesów decyzyjnych na prawa i interesy konsumentów.

Wśród miękkich narzędzi regulacyjnych na wyróżnienie zasługują biała księga „Blueprint for an AI Bill of Rights” oraz *Artificial Intelligence Risk Management Framework*, wydany przez National Institute of Standards and Technology [Tabassi, 2023]. Pierwszy dokument stanowi zbiór niewiążących wytycznych, opartych na pięciu zasadach, których celem jest wsparcie podmiotów publicznych i prywatnych na etapie projektowania, użytkowania i wdrożenia systemów AI, zgodnie z ogólnie przyjętymi wartościami i prawami podstawowymi (AI Risk Management Framework). Tym, co wyróżnia te ramy prawne, jest skoncentrowanie na ochronie jednostek przed potencjalnymi negatywnymi skutkami, związanymi z zautomatyzowanymi procesami decyzyjnymi, oraz dostosowanie polityk i działań agencji rządowych do poszczególnych

sektorów [Engler, 2023]. Drugi dokument zawiera dobrowolne, międzysektorowe, elastyczne i niezależne od wielkości organizacji zasady w zakresie zarządzania ryzykiem związanym z systemami AI (AI Risk Management Framework). Obydwa zbiory wytycznych świadczą o zwrocie kierunku w projektowaniu regulacji w stronę etycznego wymiaru sztucznej inteligencji w ramach szeroko promowanej koncepcji godnej zaufania i odpowiedzialnej AI [Khan, Shoaib, Arledge, 2024, s. 5].

Podsumowanie

W procesie budowania otoczenia prawno-regulacyjnego AI niewątpliwie swoją obecność zaznaczyły zarówno Unia Europejska z podejściem opartym na wartościach wspólnotowych, harmonizacji prawa i analizie ryzyka, Stany Zjednoczone z sektоровą koncentracją wielopoziomowych regulacji, Chiny z nastawieniem na dominację gospodarczą i szybki rozwój krajowego rynku, jak i Wielka Brytania z Japonią w roli partnerów dla przedsiębiorców. Te różnice wynikają z przyjętych celów polityki i realizujących je narzędzi regulacyjnych, a także z samych dyferencji systemowych w tworzeniu otoczenia prawnego. Stanowisko restrykcyjne i protekcjonistyczne wobec konsumentów bazuje często na twardym prawie, zaś w podejściu promującym innowacje zasadniczo korzysta się z rozwiązań *soft law* i dopuszcza się szeroką samoregulację. Każde z państw dąży do odegrania istotnej roli w tworzeniu nowoczesnego ekosystemu AI i zajęcia pozycji lidera na rynku tej technologii. Państwa będące świadkami tego wyścigu zasadniczo sięgają po wzorce promowane przez liderów, dobierając narzędzia regulacyjne i preferowane elementy różnych podejść do regulowania AI. Zwolennikami eksperymentalnego podejścia do prawa (piaskownice regulacyjne) są najczęściej reprezentanci podejścia opartego na partnerstwie prywatno-publicznym, w szczególności Wielka Brytania i Singapur.

Odpowiadając na postawione pytanie badawcze, nie można wskazać jednej optymalnej drogi dla uregulowania AI. Akt w sprawie sztucznej inteligencji został opracowany zgodnie z unijnymi wartościami i zasadami, które są względnie unikalne dla Wspólnoty Europejskiej, zaś chińskie i amerykańskie ramy prawne mają służyć rozwojowi ich gospodarek. Różnorodność kultur prawnych, metod tworzenia prawa, historii prawodawstwa, potrzeb rynku i jego uczestników uniemożliwia implemencowanie z powodzeniem jednego wybranego wzorca. Dodatkowo specyfika każdego z obszarów aktywności państwa wymaga indywidualnego podejścia. Zbyt ogólnikowe ujęcie problematyki AI z oparciem wyłącznie na miękkich zasadach generuje ryzyko pozostawienia w porządku prawnym „martwych i pustych” przepisów, zaś sztywna

i restrykcyjna regulacja stanie się wyłącznie hamulcem dla rozwoju rynku i innowacji. Ponadto nadmierne zróżnicowanie ram prawnych przekłada się na trudności w obszarze *compliance*, wzmacnia zjawisko arbitralności regulacyjnej i tzw. *race to the bottom*. Wskazane zjawisko stanowi efekt wzmacniania konkurencyjności krajowego rynku celem przyciągnięcia inwestorów, szczególnie w ramach podejścia sektorowego do regulowania AI, kosztem obniżenia standardów i łagodzenia wymogów prawnych wobec systemów AI [Li, Schütte, Sankari, 2023, s. 22–23]. Rozwiązaniem może być wieloaspektowa współpraca transgraniczna, która ma szansę ostudzić gorączkę regulacyjną i wyznaczyć kierunek rozwoju rynku AI na najbliższe lata.

Bibliografia

- An, J. (2024). The EU AI Act and Its Strategic Implications for South Korean AI Companies, *EAF Policy Debates*, 215, https://www.keaf.org/en/book/EAF_Policy_Debates/The_EU_AI_Act_and_Its_Strategic_Implications_for_South_Korean_AI_Companies?ckattempt=1 (dostęp: 31.07.2024).
- Ard, B.J., Crotoft, R. (2024). Legal Responses to Techlaw Uncertainties. W: *Research Handbook on Law and Technology* (s. 28–44), B. Brożek, O. Kanevskaia, P. Pałka (Eds.). Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Artificial Intelligence and Data Act of Bill C-27 (2022). *An Act to Enact the Consumer Privacy Protection Act, the Personal Information and Data Protection Tribunal Act and the Artificial Intelligence and Data Act and to Make Consequential and Related Amendments to Other Acts*, <https://www.parl.ca/documentviewer/en/44-1/bill/C-27/first-reading> (dostęp: 2.08.2024).
- Attard-Frost, B., Brandusescu, A., Lyons, K. (2024). The Governance of Artificial Intelligence in Canada: Findings and Opportunities from a Review of 84 AI Governance Initiatives, *Government Information Quarterly*, 41(2), 101929.
- Beijing Academy of Artificial Intelligence (2019). Beijing AI Principles, *Datenschutz und Datensich*, 43, s. 656. DOI: 10.1007/s11623-019-1183-6.
- Belli, L., Curzi, Y., Gaspar, W.B. (2023). AI Regulation in Brazil: Advancements, Flows, and Need to Learn from the Data Protection Experience, *Computer Law and Security Review*, 48, 105767.
- Chałubińska-Jentkiewicz, K. (2019). Rozwój nowoczesnych technologii w kontekście procesu stanowienia prawa na przykładzie strategii AI, *Teka Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie*, 12(2), s. 53–71.
- Chan, K.J.D., Papishev, G., Yarime, M. (2022). *Balancing the Tradeoff Between Regulation and Innovation for Artificial Intelligence: An Analysis of Top-down Command and Control and Bottom-Up Self-Regulatory Approaches*, <https://ssrn.com/abstract=4223016> (dostęp: 3.08.2024).
- Chik, W. (2021). The Future of Personal Data Protection Law in Singapore: A Role for the Use of AI and the Propertisation of Personal Data. W: *AI, Data and Private Law Translating Theory into Practice* AI, G.C.K. Yew, M. Yip (Eds.). Oxford: Hart Publishing.

- China Law Translate (2022a). *Provisions on the Administration of Deep Synthesis Internet Information Services*, <https://www.chinalawtranslate.com/en/deep-synthesis/> (dostęp: 2.08.2024).
- China Law Translate (2022b). *Provisions on the Management of Algorithmic Recommendations in Internet Information Services*, <https://www.chinalawtranslate.com/en/algorithms/> (dostęp: 2.08.2024).
- CONGRESS.GOV (2020a). *H.R.2575 – AI in Government Act of 2020*, <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/2575> (dostęp: 5.08.2024).
- CONGRESS.GOV (2020b). *H.R.6216 – National Artificial Intelligence Initiative Act of 2020, 116th Congress (2019–2020)*, <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/2575> (dostęp: 5.08.2024).
- CONGRESS.GOV (2022). *H.R. 6850 and S. 3572 – Algorithmic Accountability Act of 2022, 117th Congress (2021–2022)*, <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-bill/3572/> and <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/6580/> (dostęp: 5.08.2024).
- Department for Science, Innovation and Technology (2023). *A Pro-Innovation Approach to AI Regulation*, <https://www.gov.uk/government/publications/ai-regulation-a-pro-innovation-approach/white-paper> (dostęp: 2.08.2024).
- Department for Science, Innovation and Technology (2024). *Implementing the UK's AI Regulatory Principles: Initial Guidance for Regulators*, <https://www.gov.uk/government/publications/implementing-the-uks-ai-regulatory-principles-initial-guidance-for-regulators> (dostęp: 3.08.2024).
- Dziedzic, M. (2022). Zastosowanie sztucznej inteligencji na rynkach finansowych w kontekście proponowanych zmian regulacyjno-prawnych. W: *Prawo sztucznej inteligencji i nowych technologii 2* (s. 347–366), B. Fischer, A. Pązik, M. Świerczyński (red.). Warszawa: Wolters Kluwer.
- Engler, A. (2023). *The EU and U.S. Diverge on AI Regulation: A Transatlantic Comparison and Steps to Alignment*, <https://www.brookings.edu/articles/the-eu-and-us-diverge-on-ai-regulation-a-transatlantic-comparison-and-steps-to-alignment/> (dostęp: 5.08.2024).
- Expert Group on How AI Principles Should be Implemented (2022). *Governance Guidelines for Implementation of AI Principles, Ver. 1.1, AI Governance Guidelines WG*, https://www.meti.go.jp/shingikai/mono_info_service/ai_shakai_jisso/ (dostęp: 4.08.2024).
- Filipova, I.A. (2024). Legal Regulation of Artificial Intelligence: Experience of China, *Journal of Digital Technologies and Law*, 2(1), s. 46–73.
- Flisak, D. (2019). Wpływ rozwoju nowoczesnych technologii na proces stanowienia prawa w Polsce i wybranych państwach Unii Europejskiej, *Zeszyty Prawnicze BAS*, 3(63), s. 194–211.
- Flisak, D. (2024). *Akt w sprawie sztucznej inteligencji, komentarz praktyczny*, LEX/el. 2024.
- Frazão, A. (2024). Regulation of Artificial Intelligence in Brazil: Examination of Draft Bill no. 2338/2023, *UNIO – EU Law Journal*, 10(1), s. 54–69.
- Grupa Ekspertów Wysokiego Szczebla do spraw Sztucznej Inteligencji (2019). *Wytyczne w zakresie etyki dotyczące godnej zaufania sztucznej inteligencji*, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/ethics-guidelines-trustworthy-ai> (dostęp: 1.08.2024).
- Habuka, H. (2023). *Japan's Approach to AI Regulation and Its Impact on the 2023 G7 Presidency*, <https://www.csis.org/analysis/japans-approach-ai-regulation-and-its-impact-2023-g7-presidency> (dostęp: 4.08.2024).
- Harasimiuk, D.E., Braun, T. (2021). *Regulating Artificial Intelligence. Binary Ethics and the Law*. London–New York: Routledge.

- Hsiung, E., Sung, A. (2024). *Artificial Intelligence 2024. Taiwan*, <https://practiceguides.chambers.com/practice-guides/artificial-intelligence-2024/taiwan> (dostęp: 2.08.2024).
- Hsu, C.W. (2024). The Current Status and Prospects of Artificial Intelligence Regulations in Taiwan, *Journal of AI Law and Regulation*, 1(1), s. 150–154.
- IMDA and PDPC (2020). *Model Artificial Intelligence Governance Framework*, <https://www.pdpc.gov.sg/help-and-resources/2020/01/model-ai-governance-framework> (dostęp: 2.08.2024).
- ICO (2024). *UK GDPR Guidance and Resources. Artificial Intelligence*, <https://ico.org.uk/for-organisations/uk-gdpr-guidance-and-resources/artificial-intelligence/> (dostęp: 3.08.2024).
- Keller, A., Pereira, C.M., Pires, M.L. (2024). The European Union's Approach to Artificial Intelligence and the Challenge of Financial Systemic Risk. W: *Multidisciplinary Perspectives on Artificial Intelligence and the Law* (s. 415–439), H. Sousa Antunes, P.M. Freitas, A.L. Oliveira, C. Martins Pereira, E. Vaz de Sequeira, L. Barreto Xavier (Eds.). Cham: Springer.
- Keller, C.I., Magalhães, J.C. (2023). Regulating AI in Democratic Erosion: Context, Imaginaries and Voices in the Brazilian Debate. W: *Elgar Companion to Regulating AI and Big Data in Emerging Economies* (s. 183–200), G.C.K. Yew, M. Yip (Eds.). Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Khan, M.S., Shoaib, A., Arledge, E. (2024). How to Promote AI in the US Federal Government: Insights from Policy Process Frameworks, *Government Information Quarterly*, 41(1), 101908.
- Ko, H.K. (2024). AI Legislation, *Analysis of AI Regulatory Frameworks in South Korea*, <https://law.asia/ai-regulatory-frameworks-south-korea/> (dostęp: 30.07.2024).
- Ko, H., Park, S. (2020). How to De-Identify Personal Data in South Korea: an Evolutionary Tale, *International Data Privacy Law*, 10(4), s. 385–394.
- Komisja Europejska (2020). *Biała księga Komisji w sprawie sztucznej inteligencji. Europejskie podejście do doskonałości i zaufania*. Bruksela, 19.02.2020, COM(2020) 65 final.
- Komisja Europejska (2019). *Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Budowanie zaufania do sztucznej inteligencji ukierunkowanej na człowieka*. Bruksela, 8.04.2019 r., COM(2019) 168 final.
- Li, S., Schütte, B., Sankari, S. (2023). The Ongoing AI-Regulation Debate in the EU and Its Influence on the Emerging Economies: A New Case for the 'Brussels Effect'?. W: *Elgar Companion to Regulating AI and Big Data in Emerging Economies* (s. 22–41), M. Findlay, L.M. Ong, W. Zhang (Eds.). Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Lim, H.Y.F. (2022). Regulatory Compliance. W: *Artificial Intelligence. Law and Regulation* (s. 85–108), C. Kerrigan (Ed.). Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Mantelero, A. (2022). *Beyond Data. Human Rights, Ethical and Social Impact Assessment in AI*. The Hague: T.M.C. Asser Press.
- Martin-Bariteau, F., Scassa, T. (2021). Artificial Intelligence and the Law in Canada. W: *Artificial Intelligence and the Law in Canada*. Toronto: LexisNexis.
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China (2022). *Position Paper of the People's Republic of China on Strengthening Ethical Governance of Artificial Intelligence (AI)*, https://www.mfa.gov.cn/mfa_eng/zy/wjzc/ (dostęp: 2.08.2024).
- Monetary Authority of Singapore (2024). *Principles to Promote Fairness, Ethics, Accountability and Transparency (FEAT) in the Use of Artificial Intelligence and Data Analytics in Singapore's Financial Sector*, <https://www.mas.gov.sg/> (dostęp: 4.08.2024).

- Nowakowski, M. (2023). *Sztuczna inteligencja. Praktyczny przewodnik dla sektora innowacji finansowych*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- OECD (2019). *Recommendation of the Council on Artificial Intelligence*, OECD/LEGAL/0449.
- Roberts, H., Babuta, A., Morley, J., Thomas, C., Taddeo, M., Floridi, L. (2023). Artificial Intelligence Regulation in the United Kingdom: A Path to Good Governance and Global Leadership?. *Internet Policy Review*, 12(2).
- Roberts, H., Cows, J., Morley, J., Taddeo, M., Wang, V., Floridi, L. (2021). The Chinese Approach to Artificial Intelligence: An Analysis of Policy, Ethics, and Regulation, *AI and Society*, 36, s. 59–77.
- Rolf, S. (2023). *China's Regulations on Algorithms. Context, Impact, and Comparisons with the EU*, Friedrich Ebert Stiftung Briefing, <https://futureofwork.fes.de/news-list/e/new-policy-briefing-chinas-regulations-on-algorithms.html> (dostęp: 3.08.2024).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia zharmonizowanych przepisów dotyczących sztucznej inteligencji oraz zmiany rozporządzeń (WE) nr 300/2008, (UE) nr 167/2013, (UE) nr 168/2013, (UE) 2018/858, (UE) 2018/1139 i (UE) 2019/2144 oraz dyrektyw 2014/90/UE, (UE) 2016/797 i (UE) 2020/1828 (akt w sprawie sztucznej inteligencji).
- Singh, J.K.S. (2023). The Values of an AI Ethical Framework for a Developing Nation: Considerations for Malaysia. W: *Elgar Companion to Regulating AI and Big Data in Emerging Economies* (s. 115–134), G.C.K. Yew, M. Yip (Eds.). Northampton: Edward Elgar Publishing.
- Social Principles of Human-Centric AI (2019). *Japan*, <https://oecd.ai/en/dashboards/policy-initiatives/http%2F%2Faipo.oecd.org%2F2021-data-policyInitiatives-24341> (dostęp: 2.08.2024).
- Tabassi, E. (2023). *Artificial Intelligence Risk Management Framework (AI RMF 1.0)*, <https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/ai/> (dostęp: 5.08.2024).
- The Canadian Labour Congress (2023). *The Artificial Intelligence and Data Act (AIDA)*, Submitted to the Study of Bill C-27. House of Commons' Standing Committee on Industry and Technology (INDU).
- UNESCO (2021). *Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence*, SHS/BIO/REC-AIETH-ICS/2021.
- Walter, Y. (2024). Managing the Race to the Moon: Global Policy and Governance in Artificial Intelligence Regulation – A Contemporary Overview and an Analysis of Socioeconomic Consequences, *Discover Artificial Intelligence*, 4(1), s. 14.
- Weber, R.H. (2021). Global Law in the Face of Datafication. W: *Artificial Intelligence and International Economic Law*, P. Shin-Yi, L. Ching-Fu, T. Streinz (Eds.). Cambridge: Cambridge University Press.
- White House Office of Science and Technology Policy (2022). *The Blueprint for an AI Bill of Rights: Making Automated Systems Work for the American People*, <https://www.whitehouse.gov/ostp/ai-bill-of-rights> (dostęp: 5.08.2024).